

NAWAŁNOŚĆ (281) *sb f*

nawałność (264), **nawałność** (17); *nawałność OpecŻyw* (2), *BartBydġ* (1); *nawałność* : *nawałność Mymer*¹ (1:2), *RejPs* (4:9), *HistAl* (24:1), *KrowObr* (1:1), *Leop* (6:1).

nâ- (185), *na-* (53); *na-* *BielSpr*, *SkarŻyw* (3), *ReszPrz* (2), *GórnRozm*, *Phil*, *też RejPs* (10), *HistAl*; *nâ-* : *na-* *Leop* (5:2), *BibRadz* (3:6), *BielKron* (12:2), *Mącz* (9:12), *HistRzym* (3:1), *RejPos* (26:1), *SkarJedn* (5:2), *NiemObr* (1:2), *ReszList* (1:3), *SarnStat* (2:1), *PowodPr* (2:2); *-wał-* (245), *-wał-* (12); *-wał-* *NiemObr* (3); *-wał-* : *-wał-* *BibRadz* (8:1), *BielKron* (13:1), *Mącz* (19:2), *HistRzym* (2:3), *RejZwierc* (3:1), *SkarKaz* (2:1); *o jasne*.

sg N *nawałność* (50). \diamond *G* *nawałności* (20). \diamond *D* *nawałności* (6). \diamond *A* *nawałność* (17). \diamond *I* *nawałnością* (30). \diamond *L* *nawałności* (7). \diamond *pl N* *nawałności* (44). \diamond *G* *nawałności* (18). \diamond *D* *nawałności* (5) [*w tym zapis*: *-ą* (1)], *nawałności* (2); *-âm* *BielKron*, *NiemObr* (2), *SzarzRyt*; *-om* *PudłFr*; *-âm* : *-om* *SkarJedn* (1:1). \diamond *A* *nawałności* (34). \diamond *I* *nawałnościami* (12). \diamond *L* *nawałności* (15); *-âch* (11) *RejPos* (9), *RejZwierc*, *BudBib*, *-ach* *LubPs* (2), *-(a)ch* (2). \diamond *G* *sg a. pl* *nawałności* (21).

Sł stp, *Cn* *notuje*, *Linde XVI – XVIII w.*

1. *Wielka fala, zwykle morska; flucius Vulg, PolAnt, Mącz, Cn; aestus (maris), mare turbidum Mącz, Cn; fervor a. procella maris, tempestas Cn* (40) : *RejPs* 69v; *Zathym* powtórzył wielki/ a *nawałności* obitały się o łódź *BibRadz Mar* 4/37; *BielKron* 293v; *Mącz* 235c, 367d, 469b; aż iedną wietrza *nawałność* przypadły/ podięła okręt *ná* *fię*/ *y* *rozerwała* *ij*/ *ták* że *iedną* *dełká* z *drugá* *niezofłála* *HistRzym* 11v, 11v [3 r.], 16v; *A* *oto* *wyelkie* *wzrużenie* *stáło* *fię* *iełt* *ná* *morzu*/ *thák* *iż* *oná* *łódká* *była* *okrywaná* *nawałnościami*. *RejPos* 48v; *BudBib Sap* 14/1, 3; *Strum* H4; *KochPs* 40; *Y* *wiatry* *vćicháią*/ *y* *morze* *gniewliwe* *Stánowi* *nawałności* *řwoie* *popędlivé*. *KochEpit* A2; *KochPam* 85, 87.

nawałność czego (10): *RejPs* 63v; *nawałność rzeki* *v* *myáltá* *řwyętego*/ *Nye* *czynyąc* *nic* *řłkody* *řadney*/ *wefela* *wyęttřego*/ *Przydawa* *byłtrořcyá* *řwoyá* *LubPs* M3v, X6, gg6v; *Leop Ps* 64/8, 106/25, 29; *BibRadz Is* 17/12; [*będzie*] *w* *ludzyech* *vćiřnienie* *wyelkye*/ *prze* *rořpácź* *á* *prze* *wzbudzenie* *řzumu* *morřkiego* *y* *nawałności* *iego* *RejPos* 4v, 331.

W porównaniach (4): *LubPs* A4; *Otom* *iá* *Tyrze* *przećiw* *tobie*/ *a* *przywiode* *ná* *ćię* *wiele* *narodow*/ *iáko* *fię* *podnoři* *morze* *nawałnościami* *řwemi*. *BibRadz Ez* 26/3, *Is* 17/12; *BudBib Eccli* 29/22[24].

W charakterystycznych połączeniach: *bystra nawałność, popędlíwa, sroga* (2), *straszna, szalona, wielka* (5), *wodna, wściekła; nawałności rzek(i)* (2), *wod* (2); *řkody nawałności, řzum(y)* (2); *miotać nawałności, podnieść (podnosić)* (2), *řtanowić, uspokoić, wzbudzić; podnosić się nawałnościami, potrożyć; nawałność koi się, przypada*.

Wyrażenie: »*nawałność morska*« = *fluetus maris PolAnt* [szyk 2:2] (4): *Pánie* *Boże* [...] *řam* *mořnie* *rořkázuielř* *y* *morřkyey* *nawałności* *LubPs* T5v, A4; *BielKron* 9; *BudBib Eccli* 29/22[24].

Szeregi: »*řzum* *i* *nawałności*« = *sonitus et fluctus Vulg* (2): *WujNT Luc* 21/25; [*Wody morskie*] *řzumem* *y* *nawałnościami* *ták* *bárzo* *ludźie* *potrożyá*/ *iż* *od* *tęgo* *řchnáć* *będą*/ *czego* *oř* *iełt* *częgo* *řorřzego* *czekáiąć* *SkarKaz* 5a.

»*nawałności, (a) wełny*« [szyk 1:1] (2): *Mitescunt fluctus, Vřtáwáýá* *á* *koyá* *fię* *wełny* *á* *nawałności* *wodne*. *Mącz* 224d, 302d.

»wiatr(y) i nawałności« (3): mielij wiatr przeciwny łobie ij nawałności wielkie/ tako ijj łodzią ponarzala łie *OpecŻyw* 54; *Mącz* 5b; *RejPos* 331.

2. *Burza, niepogoda, ulewny deszcz, silny wiatr; tempestas Mymer¹, BartBydż, HistAl, Mącz, Modrz, Calag, Vulg, Cn; procella Mymer¹, Vulg, PolAnt, Mącz, Cn; fretum Mącz, Cn; fluctuatio, fluetus PolAnt; intemperantia a. intemperies a. intempestas a. malitia a. perturbatio coeli, turbidum tempus Cn (159) : Mymer¹ 4v, 36; Tempestas, nyepogoda, nawalnoscż *BartBydż* 156; *FalZioł* IV 31c, 52a; *WróbŻołt* 10/7; *HistAl* I7v; Ogyeń vprzedzi twarz yego [*Boga*] w okrąg nawałności. *LubPs* N3, V3, Y5; A gdy łie [*wiatry*] tám s tym ogniem/ co tám iełt podkaią/ Wnet łrogie nawałności s łobą vdzyłaią *RejWiz* 149v, 169v; *BibRadz* 4.*Esdr* 9/16; *BielKron* 467v; *KwiatKsiąż* I4; *Mącz* 299c, 324a, 402a, 492d; *LeovPrzep* a3v; *GórnDworz* Ff4v; *RejPos* 270v, 338; *BudBib* 4.*Esdr* 9/16; *Calag* 528a; Groźnieyłzy morzá/ y włzech nawałności Bóg zwyłokołci. *KochPs* 141; *KochPhaen* 23; bo okrętowi/ łudzy/ kiedy ná Morżu nawałności nie máłz/ iedni łpią/ drudzy graią/ łzaię/ y niedbale we wlyłtkiem poczynaią łobie *GórnRozm* Kv; *Phil* F3; *OrzJan* 68; *LatHar* 152; *WujNT przedm* 34, *Act* 27/18; *WysKaz* 12; O Krętu nawałności od Boga łpułzczoną tonącego/ oni Zeglarze w Proroctwie Ionáłowym dwiemá rzeczámi rátowáli *PowodPr* 54; *PudłDydo* Bv, B2v.*

nawałność czego (3): A on [*Chrystus*] ocuciwlzyłię/ zgromił wiatr i nawałność wody *MurzNT Luc* 8/24; *Mącz* 136d; *ZawJeft* 19.

W połączeniach szeregowych (3): *KrowObr* 67v; *RejPos* 130v; iułz dżdże, iułz y łzummy, Nawałności włtawály, chcąc żagle zurywác *CiekPotr* 63.

W porównaniach (6): *RejPs* 71v; [*człowiek*] który łię w nim [*w zakonie*] obłudnie łpráwuie/ iełt iako okręt w nawałności. *BibRadz Eccli* 33/2, *Dan* 11/10; [*Longobatradowie*] iákoby morłka nawałność z łtráchem ludzkim łzli/ miáłtá zamki pobieraiąc *BielKron* 338v; *RejPos* 312v [2 r.].

W charakterystycznych połączeniach: bliska nawałność, od Boga spuszczone, gwałtowna, mglista, niepogodna, sroga (2), *szkodliwa, szumiejąca, wielka* (10); *nawałność Morza Czerwonego, wody* (2); *czas nawałności* (2), *wiatry, wstanie; chronić się od nawałności* (3), *zginác; nawałności budzić, oddalać, odpychać, udziałać, ułmierzać* (2), *wzbudzić* (2), *wzburzac* (2); *by(wa)ć w nawałnościach* (2), *podnosić (podnieść) się* (2); *nawałność (po)wstaje* (8).

Wyrażenia: »nawałność morska« = tempestas Mącz, Modrz; aestus maris Mącz [szyk 14:4] (18): Káłtor y Polux [...] gonili Parifá/ ále prze nawałność morłką rozbiegli łie rozno ná łtrony *BielKron* 56, 27, 171, 338v; *Mącz* 5b, 269a; Thák iáko ono od Páwłá był Pan zełłá ná morze Anyołá łwoiego gdy był w wielkich nawałnościach morłkich *RejPos* [236], 5v, 286, 331v; *ModrzBaz* 102v, 107; *SkarŻyw* 131; *WerGość* 226; *OrzJan* 69; *LatHar* 611; *KlonFlis* Cv; Czekay máłło áż miną morłkie nawałności. *PudłDydo* B2v.

»nawałność wietrzna, powietrzna« (2:1): *FalZioł* IV 34a; *RejPs* 71v; Niebo też iułz mułi odmienić zwyčzié łwoie/ iułz dżdże/ grády/ chmury/ mgły/ burzki/ y ine nawałności powiethrzne vłpokoione być mułzą *RejAp* [175].

Szeregi: »grad i nawałność« (1): A ták Moizelz wyciágnął rękę w niebo ku Pánu Bogu modłąc łie/ przełłáł grad y nawałność. *BielKron* 29v.

»wiatr(y) i (a) nawałność(-ci)« = *ventus, fluctuatio PolAnt; ventus et procella, ventus et tempestas Mqcz* (7): *MurzNT Luc* 8/24; *Ruant venti licet et saeviant procellae*, Niechay dmą wiątry y nawałności ynfe yako chca. *Mqcz* 361c, 378b; *RejPos* 312v; *SkarŻyw* 597; *WerGość* 226; Pohámuy moię popędliwości/ któryś všmierzał wiątry y morłkie nawałności. *LatHar* 611.

Przen (86) :

nawałność czyja (1): A toć ieft záiłte ludzi prawdziwie rządzic/ myślám ich rofkázowác/ fercá głáfkác/ á wáły nawałności [*fluctus perturbationum*] ich fkromic y cífzyć. *ModrzBaz* 19v.

Szereg:»wiatry i nawałności« (1): [*pijany*] kiedy w łobie zbytnim pićim wzbudzi one wiątry/ y one fzkodliwe nawałności [...] / iuż tám nie lza iedno on wewnętrzny gnoy/ ladá którą ftroną corychley wyrzucić muśi *WerGość* 227.

a) *Niebezpieczeństwo, zagrożenie, przeciwności losu* [*w niektórych użyciach podstawą przenośni może być znac. 1.*] (84) : *TarDuch* A6, A6v; *RejPs* 81v, 100, 101, 111v, 160v; *KromRozm III* Nv; *Zánorzyły* myę tak ná wífem wyelkye nawałności/ A ze wífád myę otoczyły nyeznośne trudności. *LubPs* P6v, ktv, H3v, M3v *margin*, O3v, X4v; *KrowObr* 84; *BibRadz Ion* 2/4; *Morzem* tho iuż wiemy iż piłmo zowie ten mární á burzliwy á z dziwnemi nawałnościami nędzny śwíát. *RejAp* 105v, 74, 129; *RejZwierc* 127; *Wfzytcy* fie wieziemy iáko w iedney łodzi Rzeczypospolitey: słuźna rzecz/ ábychmy iey fpolnemi síłami przeciw káždey nawałności bronili. *ModrzBaz* 125v; *SkarJedn* 22, 386; *ReszPrz* 4 [2 r.]; *ReszList* 185; *PudłFr* 42; *ArtKanc* L10v, P8v; *ZawJeft* 31; *Czekałem* ciebie Pánie/ byś pokorę moię Wybáwił z nawałności *GrabowSet* F3v, D3v, H3, M3v, M4, O4, P4; *PowodPr* 54, 81; *Nie* ludzka to fprawá/ zátzymác po wfzytkim śwíecie iedność wiary [...] y tak dłuęo nie dáć fię żadną nawałnoścíá obálić. *SkarKaz* 241b.

nawałność czego (13): *Pociechá* thim wfzytkim/ ktorzy po tym morzu te⁸⁰ niczemnego śwíátá pływáją/ iż choć fie im zda że ye nawałności iego okrywáią/ a wfzákoż Pan dziwnye wierne fwe s takich froęści wywodzić raczy. *LubPs* Y5v *margin*, Q, ee5v; *Zánorzyłem* fię w przepáłci głębokiey/ á niemam fię gdzie ořtác/ przyfzedłem w głębołci wod/ á porwáły mię ich nawałności. *BibRadz Ps* 68/3; *RejAp* 24; *RejPos* 51 [2 r.], 312v; tak ten [*Piotr*] był Kxiązęćiem Apořtołow. na którym Kořćioł Páńłki trfale fundowány ieft/ iż fię áni nawałnoścíá rzek/ áni żadnemi pokufami nie obála. *SkarJedn* 68; *KochPs* 189; *NiemObr* 7; *ReszList* 142, 143.

nawałność czego [= *na czym, w czym; w tym: świata tego, (tego) świata* (13)] (14): tu pływaiąc prawie po frogich nawałnořciach morskich tego doczełnego zywota ynego portu niepragniemy iedno ku tobie przypłynąc iako ku panu fwemu *RejPs* 82v; *RejAp* 106; á plyn y grzeb' fie kędy mozełz przez thy nawałności á przez thy niebeřpieczeńtwá tego burzliwego á řmrodliwego morzá śwíátá tego. *RejPos* 237, 27v, 49 [3 r.], 49v, 50, 174v, 176v; bo wnet znaydzie Pan okręt káždemu wiernemu fwemu iáko Noemu/ iż będzie beřpiecznie pływáł po wfzytkich nawałnořciach śwíátá tego. *RejZwierc* 198v, 126v; *LatHar* 477.

nawałność czego [= *na czym polegająca*] (4): *WSpomozycielu* nařz wewřfech nawałnořciach vpadkow nařfych *RejPs* 102v, 137; *Ratuy* mię pánie: bo złych przygód nawałności Sięęáią we mnie ořtátnich kořci. *KochPs* 99; *SzarzRyt* B2v.

W połączeniach szeregowych (2): *RejAp* [175]; żadna cię [*stolico rzymska*] nawalność/ ani okrucieństwo Tyránnow/ ani zdrada Heretykow/ ani łtarość dni twoich/ podkopác [...] nie może. *SkarJedn* 395.

W charakterystycznych połączeniach: od Boga dopuszczona nawalność, burząca, burzliwa (2), częsta, dziwna (5), gwałtowna, nowa, okrutna, prędką, sroga (4), straszliwa, świecka, waleczna, wielka (5), wodna, wzburzona, zła; nawalności morza (3), niebezpieczeństwa, [jakich] przygod (2), rzek, świata (12), upadkow, wiarek (kacerskich) (2), wod (2), żywota; bronić od nawalności, (za)szczyć (2), ujść; wybawić z nawalności, wyrwać; ujść nawalności; przeciw nawalności bronić; odwoć nawalności, uskromić (2), ustanowić, wzburzyć; nawalnościami obalać się (obalić) (2), zalewać; pływać po nawalnościach; nawalność pogrząza (3).

Wyrażenie: »nawalność morska« [szyk 5:1] (6): *RejPs* 82v; *BielKron* 203; *SkarŻyw* 317; *ReszList* 141; *KochFrag* 14; tedy tak wielkim niebezpieczeńściami/ do których to przychodzi krolestwo/ nie zabięzycie/ y w tak okrutney nawalności morłkiej [...] pożártą mądrość wálzą zoltánie. *SkarKazSej* 658b.

Szeregi: »burz(k)a i (ani) nawalność« [szyk 2:1] (3): *KromRozm III* L3v; *RejAp* [175]; W Polfłczce zacni ten Herb máią/ Ktorzy bępiecznie pływaią/ W cnotach/ w łławach/ w poćiwości/ Nie boiác łie nawalności. Ani żadney łzpetney burze *RejZwierc* Av. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*].

»potop i nawalność« (1): Nádzieie żadney do zbáwienia mieć nie może/ kto łię wiednym Korabiu Piotrowym nie wiezie: w ktorým Chryłtus náuczà [...] y ktorego od potopu y nawalności brońi *SkarJedn* 368.

»nawalności i przeciwięństwa« (1): Kościół ś. powłzechny [...] y Kátholicy tegoż kościółá łynowie/ częłtymi nawalnościami y przeciwięntwy bywaią probowáni. *WujNT* 35.

»wiatry i nawalności« (1): kto łię z náchnienia Bożego przez łzczyrą wiarę buduię pewien być może/ iż iego budowanie/ przeciwo burzącym wiatrom/ y nawalnościam wod ołtác łię może *NiemObr* 7.

»wiry i nawalności« (1): łtąd widzę/ że okrutné morze ciężkiego gniewu iego/ włzyłtki łwoie wiry i nawalności na moię głowę byłtrze toczy *MurzHist* Lv.

3. *Atak, najazd, napaść, zamieszka; przemoc zbrojna; tempestas JanStat, Cn; impetus (armatorum), impugnatio, percusio HistAl; fluctus JanStat; conturbatio, procella, tumultus, turba Cn (47) : HistAl B7v; BielKron 146v; Abowiem káзде gwałthowne złupyenie z nawalnościami/ y káзде odzyenie zmiełzáne ze krwią ma być ná łpalenie RejPos 15.*

nawalność czego (1): y widział tám iáko Egipczykowie byli potłumieni nawalnościami łodzi pogáńskich *HistAl* A2.

nawalność od kogo (1): gdzieby [...] wielka iáka nawalność od możnégo iákiego nieprzyaciółá/ [...] ná Rzeczpołpolitą przypádlá/ [...] tedy vchwalamy z pozwoleniem włzyłtkich łtanów [...] połpolité rułzenie *SarnStat* 133.

nawalność czyja [w tym: *G sb i pron* (11), *ai poss* (5), *pron poss* (1)] (17): Pelipenłowie áczłkolwiek s przodku męźnie walczyli z Alexandrem/ włzákże potým vłtáli od nawalności zbroinycb. *HistAl* D6; Ale Rycerze biorąc ie ná włócznie łwe/ od nawalności ich vchodzili. *HistAl* H6v, C, D7v, D8v,

E6, H7 (10); Na drugi rok zalię nawałność Thátárow przyzłá *BielKron* 361v, 244v; *PaprPan* F3v, G3v, V3v; *PowodPr* 9; *SzarzRyt* C2v.

W porównaniu (1): kráinę wálzję obcy požyráią w oczu wálznych: y będzie [pułtołzona iáko w nawałności nieprzyjacielki. *PowodPr* 9.

W charakterystycznych połączeniach: nawałność Aleksandrowa, grecka, nieprzyjacielska, wielka (3); nawałność Greków, ludu (2), łodzi, (od) nieprzyjaciela (2), Tatarów, zbrojnych (3); nawałność przeciw majestatowi; uspokojenie nawałności; bać się nawałności, ulęknąć (złęknąć) się (2); ująć (uchodzić) od nawałności (2), ustać (2); sprzeciwiać się nawałnościom; nawałności uspokoić; nawałnością potłumieni, pożyc.

Zwrot: »(u)czynić nawałność« [w tym: przeciw komu, przeciw czemu (2), na kogo (1)] = *facere impetum HistAl* (5): Iełli będzie obiáwiona niemoc Alexandrowa Dáriułowi/ wczyniwłzy nawałność przeciw nam ifcie nás zágłádzi. *HistAl* E2; Perłowie zátim czynili nawałność ná Indi *HistAl* H, C7, D2, H7v.

Wyrażenie: »nawałność wojenna« = *fluctus bellicae tempcstatis JanStat* [szyk 1:1] (2): potym vmyłły náłzje ku pokoiowi y zgodzje obróciłifmy/ chcąc nawałności woienne do tego czáfu między námi będące vłpokoic *SarnStat* 1086, 1097.

W przen (1) : On nádzieią lámą Z niebá pomocy/ śmiał być nawałnościom táumą Pánnóńłkim *SzarzRyt* C2v.

Przen (10) :

W połączeniu szeregowym (1): ale placzem/ vbołtwe^m/ przeładowanim/ náwalnością/ gwałtem/ dołtatz fie mámy do niebiełkiee chwály *OpecŻyw* 16.

a) *Niebezpieczeństwa, prześladowanie, napastowanie, przeciwności losu* (9) : ze trudno oczłowieka ktoryby chciał się murom opponere takiey nawałności *ActReg* 118.

nawałność czego (1): Bo Piotra S. potomkowie/ byli zówždy y będą/ wiary S. powodem/ zátzymánim/ y obronienim [...] przeciw włzytkim nawałnościom odłzczepieńłtwá y kácerłtwá. *SkarJedn* 81.

nawałność przeciw komu (1): Iáka iefth nawałność czártá y fwiatá przeciw wiernym. *LubPs* cc4v marg.

nawałność czyja [w tym: ai poss (4), G sb (1)] (5): [*Smaragdus*] Dijabelłkie nagrawania y nawałności precz oddála. *FalZioł* IV 57d; *KromRozm* III L3; *LubPs* cc4v marg; *SkarJedn* 65; *NiemObr* 67.

Szeregi: »najazdy i nawałności« (1): [*Bóg*] kołcioł fwoy záchowywáć raczy od włzelákkich fzáttáńłkkich y fwiáthá tego náizdow y nawałności. *LubPs* M3v.

»plága a nawałność« (1): przydzye ná nie [złych ludzi] czálzu fwego wielką plágá/ á froga náwalność. *BielKron* 201.

a. *W funkcji przysłówka* (8) :

α. »nawałnością« = *gwałtownie, silnie; impetu Mącz* (7) : Alexander/ zábieżawłzy fie náń nawałnością *facto impetu* pchnął go áż wpáđł w przekop *HistAl* A7v, C, F4, [I3]; *Mącz* 295d; Stárác fie tedy trzebá gdy fie máłz potkác: ábyś miał pirwłzá pomoc z mieyłcá/ ktore tym požytecznieyłze im wyłzłze bywa/ [...] iż więczłzá náwalnością czyni káždy z gory niż z dołu *BielSpr* 15.

Przen (1) :

Szereg: »nawałnością a gwałtem« (1): Iż oto ledá kiedy przydzie dzień Páńki iáko złodziey/ w kthory niebiofá wŷytki/ wielką nawałnością á wielkim gwałtem przeminą *RejPos* 6.

β. *Wyrażenie przyimkowe:* »z nawałnością« = *szybko* (1) : ábowiem wychodząc zgor z nawałnością [cum impetu] biegli pić z onego ieziorá. *HistAl* H6.

4. *Impet, napór, gwałtowność zjawisk przyrody; impetus* *Mącz*, *Vulg*, *Modrz*; *vis PolAnt*, *Mącz*; *procella, tempestat* *Vulg*; *undatio HistAl* (33) : aby nas niífczyli fwą popędliwoścya/ Iák frogość wod gdy pfuye co fwą nawałnościá. *LubPs* cc4v; *BielKron* 461; Alluvies, Mętna wodá ná brzegách rzecznych/ od nawałności wodney wybita. *Mącz* 199d, 295d, 499b.

nawałność czego (12): á ogień burzący znawałnościá wiatrów pobieży/ przed oblicznościá iego [Boga] *RejPs* 74v; *HistAl* K8; *LubPs* Q marg; *Leop* *Iob* 38/34, *Is* 28/2; *BibRadz Act* 27/41; *Nimbus*, *Wielki defzcz. Pochwiściel/ Nawałność dżdżów. Mącz* 247b, 483d; *ModrzBaz* 127v; *LatHar* 347; y przyfzłá nawałność wiatru ná iezioro/ y zálewáli fię/ y byli w niebeŷpieczeńŷtwie. *WujNT Luc* 8/23, *Mar* 4/37.

W porównaniach (3): *LubPs* Q marg; Oto duży á mocny Pan iáko nawałność grádu *Leop Is* 28/2; *ModrzBaz* 127v.

W charakterystycznych połączeniach: *wielka nawałność* (3), *wodna; nawałność burzy, dżdżów, gradu, potopu* (2), *wiatru* (4), *wod* (3); *nawałnością rozbity*.

Wyrażenie: »nawałność morska« (1): BY fię wŷytká nawałność morfka poruŷyliá/ By wŷytek *Rhen* zebrána moc Niemiecka piłá: Nigdy niebędá mogli *Rzymfkiéy* ŷile ŷzkodzić *KochFr* 57.

Przen (15) : Teraz mię frogie ŷczęŷcie nawałnościá fwoiá/ Zrzuciło práwie z góry y z nádzieią moiá. *ZawJeft* 38.

nawałność czego (2): *LubPs* Z4; którzy/ powiáda/ przez Wiárę zwyciężyli Króleŷtwá: gáŷili fobá nawałność ognia: lwié páłzczeki zátykali *BiałKat* 26.

W porównaniu (1): iáka ieŷt byŷtroŷć ŷtrumieniá káżdego/ táka teŷ byłá nawałność y wielkoŷć boleŷć y vdręczenia [Krystusa] *LubPs* Z4.

a) *O silnym uczuciu [w tym: o gniewie bożym* (8), *o miłości* (1), *o strachu* (1)] (12) : *WróbŻółt* cc7v; *Leop Sap* 18/23; *Wenus* [..] Iákowáŷ nawałnościá/ dŷiówkę zápaloná Miotála/ vrodŷiwym goŷciem wŷaloná? *KochPam* 81; Wielkie ná on czás trwogi y nawałności ná vcnie Páńfkie powŷtawály: gdy im o blizkíey ŷmierci fwoiey [...] opowiedá P. Iezus. *SkarKaz* 548a.

nawałność czego (2): á ty wzruŷywfŷy nawałność gniewu [!] fwego/ ŷnádnie ie [nieprzyjaciól] zborzyc moŷeŷ *RejPs* 124v; *NiemObr* 7.

nawałność czyja [pron poss] (6): Tako ie przeŷladuy miły panie w nawałności twey á w gniewie twoim raczy ie záłmęcić. *WróbŻółt* 82/16; *LubPs* S6, T3v; *Leop Ps* 87/8; Ná mnie fię opárł gniew twoy/ á wŷemi nawałnościámi twemi vtrapiłeŷ (mię) *BudBib Ps* 87/8; *KochPs* 131.

W charakterystycznych połączeniach: *wielkie nawałności; nawałność gniewu; czas nawałności; przywieŷć [na kogo] nawałności, uciáć, wzruszyć; nawałnościá miotać, utrapić; przeŷladowác w nawałności; powŷtawály nawałności.*

Szereg: »plagi i nawałności« (1): á dom ich ná piałku zbudowany/ czałfu plag y nawałności gniewu Páńfkiego/ obálić fię z pohánbieniem ich muśi. *NiemObr* 7.

5. *Wielka ilość, mnóstwo* (1) : nátychmiałt z wielką nawałnością [*mirae magnitudinis*] niedzwiatkowie okrutni/ á bárzo wielcy poczęli do onego ieziorá przychodzić *HistAl* H6.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (1) : Impetus. vngeltumikeit. Nawalnołcz. *Mymer*¹ 12v.

Synonimy: 1. *bałwan, fala, flaga, wełna*; 2. *burza, grad, grom, niepogoda, potop, wiatr, wicher*; 3. *najazd, napaść*; a. *gwałtownie, silnie, silno*; 4. *gwałtowność, moc, mocność, silność, siła*; 5. *mnogość, mnóstwo*.

Cf **NAWALSTWO, NAWAŁA**

ASt